

פרוטוקול מס' 129

מישיבת ועדת העבודה
יום ב' יג באדר תשל"ה - 24.2.1975. שעה 9.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:
ש. ארכלי-אלטוולינו - היו"ר
ז. אמיר
ל. דיציאן
פ. גרוסר

מזכירים:
פ. כרמל - חבר הכנסת
י. ששון - נציבות שירות המדינה
מר ליפצ'וק - ארגון הננטרים
מר זומר -
מר בן-נחום -
מר לנדמן -

מזכיר הוועדה: י. שמרון

רשמה: ע. הירשפלד

סדר-היום: חוק שירות המדינה במלאות (תיקון מס' 6),
תשל"ד - 1974.

1145

(נתקבל ביום 25.2.75)

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.

לפנינו הצעת חוק של חבר הכנסת כרמל - חוק שירות המדינה גמלאות (תיקון מס' 6) תשל"ד-1974, אשר הועלתה כבר בכנסת השביעית וגדונה בוועדת העבודה עוד ב-22.7.73. זה היה סמוך לגמר עבודתה של הכנסת השביעית, ולצערי הרב, לאחר שהוועדה שיימה את הדיון בנושא, קיימנו ישיבה נוספת וסברנו שהצעת החוק תצליח לעבור את הקריאה הראשונה בכנסת ובוכל לסיים את ההליכים הנוספים. אבל משום-מה הצעה נשארה ויש צורך לעבור את כל ההליכים מחדש. מצאתי לנכון להעמיד היום את הנושא על סדר-היום, כי יש אנשים שמחכים לתיקון הזה, עליו הוסכם למעשה עקרונית, ולא ראינו טעם לדחות את הדיון בו.

אני מקדמת בברכה את ה"ה ליפצ'וק, זומר, בן-נחום ולנדמן, שיש להם מה לומר לנו בקשר להצעת החוק הגדונה. רשות הדיבור לחבר הכנסת כרמל.

מ. כרמל:

מדובר בתיקון לחוק שירות המדינה גמלאות (תיקון מס' 6) תשל"ד-1974. אנשים רבים שירתו בחטיבות בחובות לפני קום המדינה, לפי קריאת המוסדות הלאומיים, ולפי הצעת חוק שנתקבלה על-ידי הכנסת לפני כשנתיים, מחשבים במנין התקופה של תקופת עבודתו של אדם בשירות המדינה גם את התקופה שאדם שירת בחטיבה היהודית הלוחמת, בבריגדה היהודית ובצבא הבריטי, לפי קריאת המוסדות הלאומיים. עם קבלת החוק הזה - שהוא מוצדק ונכון - נמצא שכל המאות הרבות ששירתו בארץ בחטיבות השונות, כגון בנשרות, בפלמ"ח וכיוצא באלה, נמצאים מקופחים, כי לפי החוק אין מחשבים להם תקופת שירות זו בחישוב זכאותם לגמלאות.

הצעת חוק זו באה לתקן ולהשוות בין אנשים ששירתו לפי קריאת המוסדות הלאומיים בחוץ-לארץ, לבין אלה ששירתו בארץ. לפיכך, כאשר החוק הזה נתקבל, כל מי ששירת בתקופה שלפני פרוץ מלחמת העולם השנייה ועד קום המדינה, אם בחוץ-לארץ ואם בארץ, תקופת שירותו תיכלל ותיחשב בחישוב הזכאות לגמלאות, עת אדם יוצא לגמלאות. זוהי מטרתה של הצעת החוק, והיא באה למלא חובה כלפי אנשים אלה ששירתו לפי קריאת המוסדות הלאומיים בהתנדבות, והיא באה לתקן את הקיפוח שנוצר לגבי חלק מן המשרתים בחטיבות הנשחובות השונות במדינה, בהשוואה לחלק אחר, שהכנסת כבר הכירה בזכאותם לפני שנתתיים.

ל. דיציאן: במי כן הכירו?

מ. כרמל: הכירו במתגייסים לבריגדה היהודית ערב מלחמת העולם השנייה ובמהלכה, שנענו לקריאת המוסדות הלאומיים. הצעת חוק זו באה לאפשר החלת אותה זכאות גם לגבי אלה ששירתו בארץ, נענו לקריאת המוסדות הלאומיים והתגייסו לשירות בארץ בחטיבות הנשחובות השונות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: רשות הדיבור למר ליפצ'וק, מארגון הנושאים.

מר ליפצ'וק: חבר הכנסת כרמל הציג את העניין בצורה תמציתית, בכונה ומודעת, וברצוני להוסיף רק אי-אלו הערות משלימות.

הנושאים למעשה, כזרוע של המוסדות הלאומיים ושל ההגנה בשעתו, התחילה לפעול עם פרוץ מאורעות 1936, כאשר השובים ביותר נחלצו לקריאת המוסדות, והכוח הנשחובי המזויין התחיל לקבל צורה יותר לגאלית. לא רבים היו הראשונים שנחלצו אז - באפריל-מאי 1936 - אבל הכוח הזה התחיל להתגבש ולהתרחב, והוועד הלאומי בשעתו וארגון ההגנה קבלו את הכוח תחת חסותם. הכוח התחיל להתרחב ולהתפתח, ולקבל צורת ביטוי על-ידי משטרת הישובים העבריים, שהם היו למעשה מגיני הישובים היותר קטנים, ושהיו בסניבה ערבית, ולאחר-מכן גם ככוח עזר במשטרת המנדט. אלה היו אנשים אשר היוו זרוע של ארגון ה"הגנה" בתוך המשטרה, אשר יכלו לשאת ברמה ובגלוי את נשק ה"הגנה", וכמובן, היו גם קורבנות רבים.

זכינו לשלב בשורותיבז את משה דיין, יגאל ידין, יגאל אלון ואחרים, אשר יצקו את יסודות הכוח, אשר אחר-כך בא לידי ביטוי עם קום המדינה, ועל כך אין צורך להרחיב את הדיבור. במשך הזמן אנשים התגייסו, גם השתחררו, ועברו את הכוח אלפינו לא מעטים. בתקופה מסוימת באנו בדברים עם מחלקת התיכון שליד העיריות, וגוייסו גם בוגרי בתי-הספר התיכוניים, כך שהדבר קיבל ביטוי יותר מעשי, בשל היותו הזרוע הלגאלית של מוסדות הישוב המאורגנים, והוא שימש זרוע מדריכה. אחד המדריכים בקורס סרג'נטים היה חבר הכנסת כרמל, אשר הופיע כאזרח. אבל זו היתה זרוע של "הגנה", אשר דאגה לספק לכל הישובים והנקודות, בעיקר החדשות, וגם הקטנות הקיימות - לספק להן כוח מאומן, במידה שהאנגלים איפשרו זאת ובמידה שהצלחנו להערים על ממשלת המנדט. והכוח הזה עזר בפעולה בי"א הנקודות לפני 29 שנים, כשהוא שימש את הכפות ואת ההסוואה לכל כוחות ה"הגנה" שהשתתפו אז, החל מגל-און וקדמה וגמור בשובל ומשמר-הנגב. השתתפו בכוח אנשים, בעלי משפחות, אשר הקריבו גם את חייהם וגם הרבה מן הנוחיות, אם כי נוחיות רבה לא היתה אז, אבל הם נעדרו לעתים תכופות מן הבית. גם השכר אז לא הצמיח בגבהו. המשכורת החודשית היתה אז 6 ל"י.

ולא קבלו תוספת מהסוכנות היהודית?

ל. דיציאן:

מר ליפצ'וק: הרווקים בדרך-כלל לא קבלו שום תוספת מהמוסדות הלאומיים. כדי לקיים משפחה, אשה ושני ילדים, דרוש היה שכום של 8 - 9 ל"י, כאשר שכר-דירה אז היווה שליש מזה. לכן גם איפשרו לנו לעבוד לילה אחד בשבוע, מזמננו החופשי, ולקבל תשלום בוסף.

הכוח לא החזיק מעמד, ועם הכרזת המדינה הצטרפו לצה"ל כל אלה שנשארו ביחידות, ואני חושב שהם מלאו את תפקידם בצורה נאמנה. לאחר השחרורם בקבעה האמרה "דין גומר כדין חייל", והיא באה לידי ביטוי במידה שניתנו הקלות בסידורי עבודה, הלוואות וכו'. דבר זה קוים בשעתו גם על-ידי הוועד הלאומי וגם על-ידי הסוכנות היהודית, אבל משום-מה, כאשר ועדה נכבדה זו באה לממש את הזכות לגמלאות, הדבר הזה נשכח. פנינו לחבר הכנסת ורממן, והוא אמר לנו שמאוחר, ואי-אפשר לשנות את הדבר. לאחר-מכן הענין בא על תיקונו בעזרתו של חבר הכנסת כרמל, ועל הוועדה כעת לממש אותו. מדובר בכמה מאות אנשים, שאנו מאמינים שהם במצאים בשירות המדינה, ומן הראוי שאנשים אשר התגייסו בזמן מצור ומצוק, יקבלו מה שקבלו אנשים אשר התגייסו בחוץ. אגב, רבים ממשרת הישובים והבוטרים היו במחנות הצבא הבריטי וגם במחנות שדות התעופה, שרצו לצאת לבריגדה, אבל המוסדות הלאומיים וארגון ה"הגנה" לא איפשרו להם. אנשים אלה מלאו תפקידים במחנות כשגרירים שונים של המוסדות הלאומיים הבשחוניים, והם גם דאגו לא מעט לגשק ולדברים אחרים שהיו יקרי המציאות, ושנזקקו להם מאד. הוא הדין לגבי משרת הישובים, שלמעשה היו את השלד המדריך ל"הגנה", ואנשי מפתח להגנת הישובים. משום-כך התפלאנו כאשר פסחו על הפורמצייה הזאת. אבל אנו שמחים ומביעים בזה את שביעות-רצוננו מהעובדה שהדבר הזה - אם כי קצת מאוחר - הגיע לכלל מימוש, ואנו מקווים שמה שנקבע לפני שנתיים לגבי אלה ששירתו בצבא הבריטי ובריגדה, יחול גם על הבוטרים. יש בידינו התעודות הדרושות להוכחת הדבר, ואנו מקווים שהדבר יתוקן בהקדם.

מה היו תקופות המינימום והמכסימום של השירות?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

בהצעת התיקון של חבר הכנסת כרמל מופיע התאריך 1.9.1939, ואני זוכר שהנוטרות למעשה החלה עם תחילת המאורעות, דהיינו בערך 25.4.1936.

ל. דיציאן:

מר זומר: הנוטרים החלו להשתחרר עוד לפני שבסתיימה מלחמת העולם השנייה, בשנים 1942-1944, וכבר אז החלו ויכוחים עם המוסדות הלאומיים, שבעקבותיהם נקבע, שדין גומר כדין חייל. לכן התפלאנו שכאשר הועלה ענין הגמלאות, הנוטרים לא נכללו בו, ואין כאן שאלה של תקופת מינימום ומכסימום. המכסימום הוא 4% מהגמלאות, והכנסת לא נכנסת לחישובים אלה. הענין הוא, שיש כאלה שהתגייסו ב-1936 והשתחררו ב-1945, או ב-1939, או כאלה שהתגייסו ב-1939 והשתחררו ב-1945. למעשה, הנוטרות הפסיקה לפעול בשנים 1945-46, ולכן השאלה של מינימום ומכסימום אינה הנקודה החשובה כאן.

ידוע היה, שהיינו תחת מרות ה"הגנה" ותחת המשטר הבריטי, ולכן אני חושב שיש לבצע את התיקון הזה, ואז יבואו על סיפוקם כל אלה שהדבר מגיע להם.

י. ששון:

הואיל וסעיף 100 א' מדבר במפורש על אדם שהתגייס לשירות פעיל ומלא, על-פי קריאת המוסדות הלאומיים, מבקש חבר הכנסת כרמל להוסיף לזה גם שירות פעיל ומלא על-פי קריאת המוסדות הלאומיים בנושאות ובפלמ"ח, או איזה גוף מזויין אחר שקשור בכך. הכוונה היא לתת את אותה השבחה, להכיר ב-4/5 מהתקופה, כפי שנעשה לגבי אנשי הבריגדה.

למה התכוונת כאשר אמרת שאיפשרו לנושאים יום עבודה בשבוע? האם הנושאים לא עבדו עבודה מלאה? (ב) אני יודע שהייתם נתונים למרות המשטרה. כאשר הסתיימה ממשלת המנדט, האם קבלתם תעודות מהמשטרה או מהסוכנות היהודית?

מר זומר: קבלנו תעודות גם מהמשטרה וגם מהסוכנות היהודית.

היו"ד ש. ארבל-אלמוזליבנו: בהצעתו של חבר הכנסת כרמל כתוב "לפחות שתי שנות שירות". לשם מה אתם צריכים את זה?

י. ששון:

אני חושב שבענין זה דנה בשעתו ועדת העבודה, והוא טוב.

מר ליפצ'וק: כאמור, השכר החודשי היה 6 ל"י. עם פרוץ המלחמה החלה התייקרות, ובדרך-כלל מי שהיה מאורגן במקום עבודה קיבל תוספת לשכרו. ממשלת המנדט לא היתה כל-כך מעוגינת בהרבה יהודים במדיה, ולא העלתה את השכר מעל 6 ל"י, ולכן, כאשר היה לנושאי יום חופשי, הוא עבד בו במקום לבלות אותו עם משפחתו.

י. ששון:

במלים אחרות, הם היו נושאים בעבודה, ועבדו ביום החופש שלהם.

מ. כרמל:

פה מדובר על אנשים שעבדו עבודה פעילה ומלאה בנושאות, ועד כמה שאני זוכר, זו היתה עבודתם של רובם המכריע. אם מישהו עסק בשעות הפנאי שלו בעבודה אחרת, אלה היו מקרים בודדים, ואיבני חושב שצריך לסבך את הענין מבחינה זו. אנשים עבדו בנושאות באופן פעיל ומלא.

העלינו פה את שאלת התאריכים בעקבות הצעתו של חבר הכנסת ורממן, מהתחלת המלחמה, נאגי רוצה לשאול: האם אמנם יש אנשים שהיו בנושאות בין השנים 1936 - 1939, עד פרוץ המלחמה, והם גמצאים בשירות המדינה ולא הגיעו לפנסיה מלאה, ושהצירוף הזה יכול להיות בשבילם משמעותי? אם אמנם יש כאלה, אני חושב שיהיה מוצדק לשנות את התאריך מ-1936, מפרוץ המאורעות. אבל איבני בטוח אם יש כאלה, ואני רוצה לשאול אם אמנם זה מהווה בעייה.

מר ליפצ'וק:

מבני הדברים, כאשר זה התחיל ממאי 1936, אז היו מעטים מאד. הגיוס התרחב עם העליה לישובים בשנת 1938. האמת היא, שיש אי-אלו עשרות, לא רבות, שגמצאים בשירות המדינה ועלו לזכות בשבתיים-שלוש אלה. אבל אם אנחנו רוצים לעשות צדק אבסולוטי, יש לחשב את זה מ-1.1.1937. בקודה זו נתונה לחוות-דעתכם ולשיקולכם.

פ. גרופר:

קבלתי מכתבים מכמה פגסיונרים, שמצבם הכלכלי טוב, אבל הם באו אלי בשענה מאד אנושית, שחבריהם שפרשו לפנסיה, מקבלים את הפנסיה של כמה שנים, ואילו הם לא. ראיתי שאנשים אלה נפגעו פגיעה אישית, לא כלכלית, מהעובדה שהמדינה לא הכירה בהם.

מ. כרמל:

יש בעייה כזו, אבל צריך להעלות אותה בצורה אחרת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מוסדות שאימצו לעצמם את חוק שירות המדינה, כמו העיריות, חברת החשמל ועוד, הם מחילים זאת גם אצלם. אותו דבר לגבי ההסתדרות, אבל אין ספק שחוק איננו יכול לחייב את קרנות הפנסיה, שהן לא של המדינה. כאן מדובר במוסדות שאימצו לעצמם את חוק שירות המדינה.

פ. גרופר: הצעה זו באה לתקן עוד עיוות. בשאלת השאלה מה עם אלה ששירתו לא ב"הגנה" ולא בנוטרות, אלא תחת שם אחר באותה תקופה? כל הדבר הזה נעשה שלא על גבי סלאי, ואני חושב שזה צריך להיעשות באופן כללי.

מ. כרמל: זה כללי.

ל. דיציאן: אני רוצה להתייחס לענין האיזכור בהצעתו של חבר הכנסת כרמל - "על-פי קריאת המוסדות הלאומיים". לא מעט אנשים התגייסו לנוטרות ללא קריאה בדברי ההסבר כתוב, אלה שהתגייסו גם לפלמ"ח. מדוע פלמ"ח כן, ומי שהתגייס לשירות פעיל ב"הגנה" - לא? תנד הכנסת כרמל יסלף אתי, שהיו חבריים ב"הגנה" ששירתו שירות מלא, שהם היו מגויסים, וזה היה הכל בשבילם. לכן, אני חושב שאי-אפשר לומר את זה בצורה כזאת "על-פי קריאת המוסדות הלאומיים".

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: שאלה זו נברר אחר-כך. אני מודה לנציגי ארגון הנוטריים.

י. שרון: בענין תאריך התחולה - 1.9.1939 - יש שני בימוקים מדוע הוא צריך להשאר. (א) זה תאריך שקיים בחוק לגבי שירות בשחובי. לגבי צבא הקבע ולגבי המספרה בקבע, ששירות בשחובי זה שירות שהתחיל מ-1.9.1939, עד תום המנדט. אני חושב, שאם נשנה פה את התאריך, נצטרך לשנות גם שני חוקים אחרים. (ב) אני חושב שזה גם לא מעשי, כפי שגם נציגי ארגון הנוטריים העידו. אני מניח, שכל אלה אשר שירתו בשנת 1936, היו הם זקנים, ולגביהם יש החלטה אחרת של ועדת העבודה של הכנסת. פרט לכן, מי ששירת אז, יש לו פנסיה מכסימלית.

הועלו כאן שתי שאלות: (א) מדוע זו צריכה להיות תקופה של שנתיים; (ב) מדוע כתוב "התגייס בארץ-ישראל לשירות פעיל ומלא, על-פי קריאת המוסדות הלאומיים". התכוונתי להבהיר את הדבר הזה, כי "על-פי קריאת המוסדות הלאומיים", זה יכול להיות גם כל דבר אחר. הכוונה היתה באמת בשירות בכוחות מזוינים, בכוחות של ה"הגנה". לכן רצוי להבהיר, שהכוונה היא למי שהתגייס לשירות פעיל ומלא על-פי קריאת המוסדות הלאומיים.

באשר לתקופה של שנתיים, באמר, שאם מישהו שירת תקופה קצרה של שנתיים, או שנה וחצי, ועד היום הוא משרת 26 שנים, לא כדאי להתחשבן על תקופה קצרה של שנה - שנה וחצי, בעוד שידוע שהאנשים התגייסו ל-3 - 5 - 6 שנים. אני מציב לעשות מזה חלק ב' של אותו סעיף, כך שהתבאי של שנתיים יעמוד פה. כי הצבא הבריטי היה שירות למשך המלחמה; מה שאין כן במקרה שלפנינו, כאשר הנוטר יכול להתנדב לתקופה קצרה.

ל. דיציאן: לא קבלתי תשובה על הערתי בקשר לגופים האחרים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מה שקיים היום בחוק אינך יכול לשנות. זאת הצעה חוק פרטית.

ל. דיציאן: צריך להכשיר אותה לקריאה ראשונה, ואז אפשר להוסיף גירסה אחרת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הוועדה יכולה לאמץ אותה, ויכולה לא לאמץ אותה.

ל. דיציאן: אני הדגשתי שלא הייתי חבר בארגון אז ל ולח"י. הייתי חבר ה"הגנה, אבל

אני חושב שלא צריך להפריד ביניהם.

הינר ש. ארבלי-אלטרוזלינו: אחת יכול להגיש הצעת חוק פרטית.

ל. דיציאן: אני מעשה זאת בחוק זה, בחור גירסה שלי.

הינר ש. ארבלי-אלטרוזלינו: לא בחוק זה.

ל. דיציאן: בקריאה טרוםית אני יכול להציע גירסת סיעוט. היום בלאו-הכי איננו מחליטים.

הינר ש. ארבלי-אלטרוזלינו: אנחנו כן מחליטים. איני רוצה למשוך יותר את העניין.

פ. גרופר: אני חוזר למה שאמרתי קודם. לא יתכן שכל אחד יגיש הצעת חוק פרטית. לא נראה לי, שכל אדם שהיה קשור תקופה מסויימת לפני קודם המדינה ורוצה לדאוג לנושא כלשהו, יגיש הצעה לתיקון. בוועדה שלנו נשתדל בחוק זה להכליל עוד. אם נוכל, נעשה את זה; אם לא, נגיש עוד הצעות חוק פרטיות.

הינר ש. ארבלי-אלטרוזלינו: יהיה מקום לדון בנושא שאחם רוצים להוסיף, לאחר הקריאה הראשונה. מאחר שהסעיף הזה בא להחליף את הרישא, אני מציעה בינתיים למחוק את העניין של שירות פעיל, ובחוזר לזה לאחור הקריאה הראשונה. עקרונית אנחנו מחייבים את ההצעה, ולאחר הקריאה הראשונה נציע תיקונים.

פ. גרופר: אני מבקש לדחות את ההכרעה בנושא. אני רוצים לקיים החייעצות סיעתית. אני מאד מחייב את מה שעשה חבר הכנסת כרמל, אבל לא אתן את ידי לתת זכויות רק לחלק מאלה שעשו במלאכה. אני מסכים שנעשה זאת לכל הלוחמים שלחמו אז.

הינר ש. ארבלי-אלטרוזלינו: אני נענית לבקשה, ונדחה את ההכרעה לישיבה אחרת.

חודה רבה. הישיבה נעולה.

הישיבה נפתתימה בשעה 10.00